

Уславлення людського розуму, вірності, винахідливості й допитливості. Засудження беззаконня, насильства, несправедливості, самовпевненості й марнославства. Образ Одиссея - ЗОЛОТІ СТОРІНКИ ДАЛЕКИХ ЕПОХ

Мета — формувати компетентності: *предметні* (знання змісту поеми Гомера «Одіссея», її провідних тем та мотивів; навички аналітико-дослідної роботи з текстом; культуру зв'язного усного мовлення, мислення; естетичний смак); *ключові* (уміння вчитися: пізнавальну активність, критичне мислення; комунікативну: навички спілкування в колективі й толерантне ставлення до думок і почуттів оточуючих; інформаційну: уміння визначати роль деталі в тексті; навички роботи з книгою; здоров'язбережну: жагу до життя; загальнокультурну: читацькі інтереси; світогляд).

Тип уроку: урок опанування нових знань.

Обладнання: зображення бюста Гомера, ілюстрації до «Одіссеї», роздавальний матеріал.

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Літературний диктант

- Як в античності звучало слово сліпий? (*Гомер*.)
- Поняття, що означає *слово, розповідь, оповідання*. (*Епос*.)
- Один із героїчних творів Гомера. (*«Іліада»*.)
- Твір Гомера з побутовим сюжетом. (*«Одіссея»*.)
- Місце в Хіосі, пов'язане з ім'ям Гомера. (*Скеля*.)

- Музичний інструмент, із яким мандрував Гомер. (*Ліра, формінга.*)
- Яке питання, що стосується Гомера, залишається відкритим? (*Гомерівське питання.*)
- Інша назва Греції. (*Еллада.*)
- Справжнє ім'я Гомера. (*Мелесіген.*)

2. Евристична бесіда

- Чи можна назвати Гомера *обличчям античності*? Чому?
- Що різнить «Одіссею» та «Іліаду»?
- Чи належить «Одіссея» до героїчного епосу? Відповідь аргументуйте.

III. ОГолошення теми й мети уроку. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

IV. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Аналіз тексту літературного твору (робота в групах)

- У групах складіть сюжетний ланцюжок подій поеми Гомера «Одіссея», доповнюючи й уточнюючи пропозиції решти груп.

Очікуваний результат

Шлях Одіссея (10 років): Троя → земля кіконів → земля лотофагів → острів кіклопів (циклопів) → острів вітрів Еола → земля лестригонів → царство Кіркеї (Цирцеї, Кірки; *1 рік*) → царство Аїда → сирени → між Скіллою (Сциллою) та Харібдою — острів биків Геліоса → царство Каліпсо (*7 років*) → царство феаків (царя Алкіноя й цариці Навсікаї) → острів Ітака.

2. Практична робота (запис до зошитів)

- Складіть схему композиції поеми Гомера «Одіссея»

Очікуваний результат

Композиція поеми Гомера «Одіссея»

3. Аналіз тексту літературного твору

· Проаналізуйте фрагменти поеми, відповідаючи на поставлені запитання.

Заспів (пісня 1, вірші 1-21)

1. До кого Гомер звертається у заспіві?
2. Чим початок поеми «Одіссея» нагадує «Іліаду»?
3. Як поет характеризує свого героя, які епітети добирає до його образу?
4. Хто з богів співчував Одіссеєві, а хто ненавидів його?
5. Як ставиться автор до супутників одіссея?
6. Продовжте речення: «Заспів за змістом — це...».

«Одіссея». Одіссей і кіклоп Поліфем (пісня 9, вірші 181-566)

1. Як схарактеризував Одіссей країну кіклопів і цей народ?
2. Із якою метою Одіссей вирушив до печери кіклопа?
3. Змалюйте зовнішність Поліфема . На що вказує такий портрет, як через нього виражено ставлення автора до кіклопа?
4. Опишіть печеру Поліфема Про що свідчить цей опис?

5. Чому Одиссей не розповів кіклопові про те, що його корабель стоїть неподалік?
6. Навіщо, на вашу думку, автор так детально розповідає про поїдання кіклопом супутників Одиссея?
7. Як Одиссей зумів перехитрити Поліфема й звільнитися разом із товаришами з його печери, заваленої каменем?
8. Чому Поліфем не дістав допомоги від своїх одноплемінників?
9. Які риси характеру проявив головний герой, коли відпливав з острова кіклопів? Як це характеризує художню майстерність Гомера?

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗДОБУТИХ ЗНАНЬ

1. Аналіз образу героя літературного твору (робота в групах)

Запитання для 1-ї групи

- Розкажіть про походження та соціальний статус Одиссея. *(Цар острова Итаки. Його батько — Хитрий Сізіф (Лаерт), дід — Автолік, прадід — бог Гермес (покровитель вправних і спритних); його багатство — отари. Він має дружину Пенелопу й сина телемаха.)*
- Що відомо про ділові якості героя? *(Він досвідчений воїн, «градоборець» (саме він придумав троянського коня), один із ахейських ватажків.)*
- Розкажіть про фізичний стан та зовнішність Одиссея. *(Звичайна людина, але фізично сильна й витривала.)*
- Якими рисами наділив автор свого героя? *(Одиссей — уособлення мудрості; він неабиякий оратор, талант дипломата поєднується в ньому із силою, мужністю, спритністю, вправністю в бою; Одиссей приваблює своєю відданістю батьківщині: де б він не був, якими б принадами його не спокушали, він мріє повернутися на свою маленьку*

Ітаку. Гідне поваги й Одиссеєве кохання до Пенелопи: безліч пригод і безліч жінок поставили боги на його шляху, але навіть прекрасна німфа Каліпсо не змусила його забути про дружину; Одиссей напрочуд вигадливий, про що свідчать епізоди його втечі від кіклопа Поліфема, його боротьби з Кіркеєю, здолання ним скілли й Харібди).

Запитання для 2-ї групи

- Чи тільки силу й героїзм Одиссея оспівує автор у поемі? (Гомер оспівує не лише героїзм, а й те, що цар Ітаки все вміє робити власноруч, не цурається будь-якої праці. Одиссея змальовано героєм і людиною, відданим батьком і чоловіком, полум'яним патріотом своєї батьківщини.)*
- На вашу думку, чи є одиссей ідеальною людиною? (Інколи герой буває марнославним, підступним до ворогів, глузливим, жорстоким, хитрим, нерозважливим (відплиття від острова кіклопів), не завжди прислухається до порад своїх супутників.)*
- Як ставляться до героя інші персонажі поеми? (Одиссея поважають, оскільки він завжди вірить у себе, тому навіть у найтяжчі часи знаходить сили, щоб рухатися далі; він стає розумним лідером, намагається протистояти стихії, відповідаючи за всю команду; своєю кмітливістю він перемагає Поліфема та звільняє з печери кіклопа товаришів, наказавши причепитися знизу до баранів і овець отари; вистоявши в сутичці з чарівницею Кіркеєю, не поспішає скористатися гостинністю, вимагаючи насамперед звільнення своїх супутників від чарів. Відважний мореплавець, зухвалий шукач пригод, Одиссей ще й розсудливий, кмітливий і працелюбний господар, що постійно дбає про свій зиск.)*

2. Творча робота

- Ви повністю прочитали поему Гомера «одиссея». як би ви зацікавили друзів, щоб вони також прочитали її? Створіть творчий рекламний проект поеми «Одиссей».*

VI. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

1. Інтерактивна вправа «Асоціативний кущ»

- Складіть асоціативний кущ до поеми «одіссея»

2. Практична робота

- Складіть пам'ятку «Переклади поеми «Одіссея» українською».

Очікуваний результат

Переклад епосу гомера вимагає високої поетичної майстерності над ним працювало багато митців. Поміж них — Олександр Навроцький, один із членів Кирило-Мефодіївського братства, у якому він підтримував революційно-демократичне крило, очолюване Тарасом Шевченком. У 1860-1870-х рр. Навроцький здійснив повний переклад «Іліади», який, проте, не було видано.

Степан Руданський намагався наблизити грецький епос до українського народно-пісенного ладу та «перелицював» Гомера. Йому належить повний віршований переклад «Іліади».

1887 року в альманасі «Складка» вийшла перша пісня «Іліади» в перекладі Володимира Самійленка. Опубліковано два уривки з «Іліади» та фрагмент з «Одіссеї» Івана Франка.

Над перекладом «Одіссеї» працювали також Пантелеймон Куліш та Олександр Потебня. Леся Українка переклала III і початок IV пісні «Одіссеї».

Як перекладач Гомера, безперечно, заслуговує на увагу Петро Ніщинський, що підписував свої твори псевдонімом Петро Байда. Поет, композитор, громадський діяч, викладач грецької мови, він перекладав античну класику: у Львові 1883 р. вийшли друком I-XII пісні «Одіссеї», 1802 р. — XIII-XXIV. То був перший повний переклад «Одіссеї», що відповідав

розміру оригіналу. Ніщинський переклав також 12 пісень «Іліади», із яких надруковано 6.

Опубліковано фрагменти «Іліади» й у перекладі Андрія Білецького, Федора Самоненка. Вагомим надбанням вітчизняної культури є повний переклад «Іліади» й «Одіссеї», виконаний розміром оригіналу Борисом Теном. Цей переклад відповідає всім вимогам сучасного гомерознавства і відзначається художньою майстерністю Фахівці оцінили його як подію українського культурного життя.

Запам'ятаймо!

- 1860-1870 рр. — повний переклад «Іліади» — Олександр Навроцький.
- 1887 р. — перша пісня «Іліади» — Володимир Самійленко.
- 1889-1892 рр. — перший повний переклад «Одіссеї» — Петро Ніщинський.
- Повний переклад «Одіссеї» (1963) й «Іліади» (1977) — Борис Тен.

3. Завершальне слово вчителя

— Гомерівська «Одіссея» ввібрала громадянські й сімейно-побутові ідеали давньогрецького суспільства — любов до батьківщини, домівки, почуття подружньої вірності, батьківського та синівського зв'язку. Проте здебільшого це історія відкриття світу людиною, у цьому разі — Одіссей, допитливо роздивляється загадковий, незвіданий, сповнений таємниць світ, що її оточує. Проникливий погляд героя прагне осягнути таємниці цього світу. Потяг до пізнання невідомого — головний ідейний стрижень мандрівок і пригод Одіссея. Певною мірою це й давній утопічний роман, адже Одіссей побував і в потойбічному світі (Аїді), і в країні соціальної справедливості, загального процвітання та благополуччя — на острові феаків. Він також зазирнув у майбутнє технічного прогресу людства — плив на кораблі, керованому думкою. Ніщо не зупиняло його допитливості. Він ладен усе стерпіти,

усе здолати, які б біди не загрожували йому, заради того, щоб осягнути незвідане, ще не випробуване.

В «Одіссей» Гомер оспівує та прославляє життя, піднесено малює його торжество.

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Для всіх: дати письмову відповідь на запитання «Чому Гомер неодноразово називає Одиссея хитромудрим? Які епізоди поеми про це свідчать?»; повторити відомості про добу Відродження, його представників.

ДОДАТОК ДО УРОКУ

Образ Гомера та його героїв в інших видах мистецтва

Уплив Гомера відчувається майже в усіх видах мистецтва. Мотиви й образи його поем знайшли друге життя у творчості таких несхожих митців, як фламандець XVII ст. Якоб Йорданс («Каліпсо доставляє припаси на корабель Одиссея») й англієць XIX ст. Вільям Тернер («Одіссей та Поліфем»). Героїв Гомера зображено у живописі російського реаліста Валентина Серова («Одіссей і Навзікая») та французького романтика Ежена Делакруа («Виховання Ахілла», 1862).

Персонажі Гомера стали героями численних опер, зокрема італійця К. Дж. А. Монтеверді («Повернення Улісса на батьківщину», 1640) та француза Ш. Ф. Гуно, представників музичного класицизму К. В. Глюка («Паріс та Єлена», 1769) та романтизму Л. Г. Берліоза (опера дилогія «Троянці», 1859). 1980 року в Києві вперше поставлено оперу про дитинство Ахілла — «Деїдамія», створену Г. Ф. Генделем 1741-го.